

Rudar izhaja trikrat na mesec in sicer prvi, drugi in četrti četrtlet v mesecu z datumom naslednjega dne. Naročnina za celo leto 4 K, pol leta 2 K in četrt leta 1 K. Posamezne številke po 10 v.

RUDAR

Reklamacije so proste poštnine. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo je v Trbovljah (na Štajerskem).

..... Glasilo slovenskih rudarjev.

Naš strokovni tisk kot bojno sredstvo

Med raznovrstnimi pomožnimi sredstvi in orodji, ki se jih mora vsaka moderna centralna organizacija posluževati, spada nedvomno tudi strokovni tisk, ki zavzema kot glasilo v vsaki centralni organizaciji najodličnejše mesto. Toda žal! tudi razmotrivanje te zadeve moramo začeti z besedami — žal —.

Naš strokovni tisk se izdaleka ne ocenjuje tako kakor bi se ceniti imel. Smatra se ga celo za nekakšno nadlogo, za balast, kateremu se obrača le postranska pozornost in katerega se mora vlačiti s seboj, ker je ravno tu. Da se naš strokovni tisk ne čita z ravno prevelikim zanimanjem ni novost, ki bi jo bilo treba posebej poudarjati. Ne pravimo, da se vse to godi namenoma, ne, da se godi le radi mlačnosti in nepoznanja svojih interesov, pač pa radi nepoznanja vrednosti strokovnega tiska samega.

Tistih, ki čitajo, je pravzaprav več kategorij, ki jih nočemo posamezno navajati, ker bi postal članek predolg. Kako pa se ponajveč čita? Eni list obračajo in iščejo kaj »zanimivega«, kako notico iz svojega kraja ali pa iz jame, kjer delajo, pred daljšimi članki, ki jih presojujejo le po naslovu, se jim gnusi. Drugi zopet se boje statističnih števil, ki obravnavajo njih položaj in gospodarske razmere, ob prvi priliki jih pa čisto nič ne zadržuje, da čez strokovni list udrihajo, zakaj nič »takega« ne prinaša. Drugi zopet sicer strokovni list prejmejo, a ga »ohranijo« — za pozneje, nekateri niti to ne smatrajo za potrebno, temveč le tarnajo. Najde pa se tudi take, katerim je itak že vse »znano«.

Toliko o čitanju strokovnega tiska, nočemo kritizirati, temveč hočemo navajati le dejstva. Na srečo takih čitateljev ni mnogo kakor smo jih navedli zgoraj in upati je, da jih bo vedno manj.

No, s samim čitanjem ni veliko pomagano, poglavitno pa je, da se prečitano tudi koristno porabi, treba je namreč, prečitano sporočiti tistim svojim sodelavcem in sotrpinom, ki sploh ničesar ne čitajo. Vsak čitatelj svojega tiska porablja lahko to, kar je čital, za snov pogovora s svojimi tovariši v ožjem stiku in občevanju ter družabnih pogovorih, torej pri agitaciji. Agitacija obstoja tudi v tem, da prečitanih strokovnih listov ne vržemo proč, temveč da jih izročimo kakemu neorganiziranemu sodelavcu s povabilom, naj jih tudi on bere. Izročati neorganiziranim strokovni list, bi imel smatrati vsak sodrug naravnost za svojo dolžnost. Umetno je tudi časih dotičnika, ki se mu je list izročil, vprašati, kaj meni o vsebini lista. Na tak način se vsak lahko prepriča, če je tovariš list v resnici tudi bral. V naših podružnicah je celo nekaj takih funkcionarjev, ki

so si med neorganiziranimi sodelavci vstvarili nekak čitateljski krog, katerega člani postajajo nalogoma naročniki na strokovni list in tudi člani Unije rudarjev. V tem oziru je torej strokovni list jako dobro in pripravno pomožno sredstvo. Sicer pa je tudi v splošnem pri agitaciji in pridobivanju novih članov umestno, posluževati se strokovnega tiska. Ker je strokovni list pripravno sredstvo, potom katerega je mogoče s svojimi sotovariši navezati stike, ga je treba ponujati ter upozorjati na njegovo vsebino, kar pa se ne sme izvršiti samo enkrat, temveč se mora ponavljati. Nekateri podružnice semtertje poročajo upravništvu »Rudarja«, da potrebujejo za agitacijo več iztisov, upravništvo jim gotovo vselej ugodí. Tudi po gostilnah, v katere rudarji zahajajo, bi moral biti »Rudar« povsod na razpolago. Kjer ga ni, je dolžnost sodrugov, da zahtevajo od gostilničarja, da ga naroči.

Posebno koristen je strokovni list, ako se porablja kot pomožno sredstvo v razrednem boju, v boju za boljši eksistenčni obstoj.

Resno se vprašajmo, kaj se vse v avstrijskem rudništvu zamolči in ako to vprašanje vestno premostrimo, tedaj si moramo priznati, da zelo zelo mnogo.

V prvi vrsti vpoštevajmo **pregreške zoper zakonite predpise glede delavskega varstva**, ki jih rudniške uprave iz dobičarskih interesov namenoma prezirajo in ki jih tudi nadzorstveno osebje, boječ se za svojo eksistenco, zamolčava.

Da se raznovrstne nepristojnosti zamolčavajo, se godi časih na direktno povelje raznih rudniških pašev, kar je seveda edinole v profitarškem interesu rudniških kapitalistov. Zastonj gospodje gotovo ne divjajo, kadar zvedo, da jim je »Rudar« posvetil v njihove tajnstvene skrivnosti. Gotovo da nam ni na tem, da bi gospoda dražili, vendar pa nam je vse eno, če se gospoda jezi, gre nam le za to, da mnoge nepristojnosti in protipostavnosti odkrivamo, ki ne zanimajo le nas in strokovno organizacijo, temveč, ki morajo zanimati vso javnost. V mnogih slučajih je objava edino sredstvo, s katerim se odprava takih stvari doseže.

Vpliv organizacije v rudnikih večinoma še ni tako velik, da bi bilo mogoče vse nepristojnosti in vse nedostatke odpraviti. Tudi vpliv delegatov rudarskih združenj ne šteje nič, ako nimajo za seboj čvrsto organizirano moštvo. Treba je torej, da tukaj posega vmes strokovni list, ki je v tem oziru faktor, katerega se vsakdo boji. Brez pretiravanja lahko trdimo, da je »Rudar« v takih slučajih izvršil za rudarje marsikatero dobro in koristno službo. Rudarji torej vporabljajo v svoj prid vpliv svojega strokovnega lista.

Kritika v »Rudarju«, na katero gospodje po navdi grozno zabavljajo, ni ostalo še nikoli

brez uspeha, čeprav so rudniški velikaši skušali zatajiti to, kar je list prinesel.

Ravno v rudniški industriji ima strokovni tisk posebno važen pomen, važnejši kakor v vsaki drugi industrialni stroki.

Globoko v jami, v večni temi vrši rudar svojo težko in nevarno delo. Solnce, ki je vir vsega življenja v naravi, je tudi industrijalnim delavcem dober pomočnik, ono obliya vse s svojimi zlatimi žarki in tako pomaga nehote »inspicirati«.

Ves delovni proces se vrši v svetlobi solnca. — Ne tako v temni jami, kjer je treba za vsak korak in za vse, kar hočemo z roko prijeti, posluževati se umetne razsvetljave, v tem temnem zaporu se časih odigravajo naravnost grozni prizori, o katerih nezdolna statistika s svojimi števkami govori strašen jezik. Z ozirom na dobiček, za katerim rudniški izkoriščevalec stremi, mu je ležeče na tem, če se že taki dogodki z jamsko temoto ne morejo zakriti, da se jih vsaj zamolči.

V to večno temo, v te zapore, v katerih se vedno rudarjem reži smrt v obraz, posvetiti, je prva naloga strokovnega tiska rudarjev.

S tem ne izvršuje strokovni tisk le dolžnost, ki jo ima do organizacije, temveč tudi važno kulturno nalogo in varstvo ljudi sploh.

Ker je meščanski tisk odvisen od kapitalistov, ki ga vzdržujejo s podporami, ne more ta tisk priti za rudarje v poštev. Zato je tem večja dolžnost rudarjev, okleniti se svojega strokovnega tiska, ki ima nalogo javnost in državno upravo opozorjati na trpljenje rudarjev in nevarnosti, katerim so izpostavljeni. Dolžnost vseh razredno zavednih rudarjev torej je, storiti vse, da pride strokovni tisk do veljave, kar se doseže, ako list čim bolj razširimo.

V rudništvu vlada tačasno konjunktura, to se pravi, trgovina s premogom je sijajna. Borzijanci hvalijo premogovne akcije, ki nesejo lepe dobičke ter zagotavljajo, da bo dobra konjunktura trajala vsaj še dve leti.

Sedaj velja za rudarje popolna »prostost dela«, vsakdo lahko dela, v kolikor mu to njegove moči dopuščajo. Namesto počitka je čezurno delo in nadšihite na vrsti, posestnik akcij (delnice) pa se smeje v prvi. Vse, kar je na poti, se z vozičem (hantom) odrine, na slabih izpravnih železnicah (Förderbahnen) (za poprave sedaj ni časa) dirjajo voziči pod nadzorstvom priganjačev kakor za stavo, le voziči! mnogo vozičev da mnogo vagonov, mnogo vagonov pa mnogo cekinov izprešanih iz črnega zlata, rudarskega znoja in rudarskih kosti.

Tebi, rudar, pa svetujem, da si vzameš malo časa za premišljevanje, in premisli, koliko dela moraš izvršiti ter koliko dobiš plačila za to svojo izvršeno delo, misli enkrat na samega sebe in kaj ti je storiti, da se otreseš suženjskih verig, v katere so te vklepile tvoje pijav-

LISTEK.

Pariška komuna.

F. M.

19. marca 1871 se je raznesla po Evropi vest, da je izbruhnila v Parizu revolucija. Listi so poročali, da je glavno francosko mesto v rokah najhujših puntarjev in rdečkarjev. V onih časih je pomenjala beseda: puntar, rdečkar vse kaj drugega kot dandanes. Ljudje so si domišljali, da so to najhujši roparji in bolj divji od ljuščozrečev in kanibalov. Meščanstvo vsega sveta je pa ohranilo do imenovanj puntarjev in do pariškega komunističnega gibanja spomin zaniževanja in sovraštva. Vsa kapitalistična buržvazija je mednarodno združena v obsojanju pariške komune. Znamenje to, da je bilo imenovano revolucionarno-komunistično gibanje delo proletarcev-nemaničev. Delavstvo bo pa hranilo na veke hvaležen spomin na to proletarsko gibanje, ki je bilo udušeno od meščanstva v strašnem klanju in v potokih dragocene delavske krvi. Trnjeva pot delavskega ljudstva je bila seveda mnogokrat poškopljena s proletarsko krvjo. Toda zgodovinski dogodek iz l. 1871. je brezdvomno važnejši od vseh osta-

lih važnih delavskih gibanj. Takrat so si delavci v zgodovini človeštva prvič osvojili vladno in vladali v svojo korist.

Revolucionarnega gibanja iz l. 1871. niso povzročili delavci in ga tudi ni nihče organiziral. Izbruhnila je revolucija sama kot posledica razmer, ki so jih ustvarili mogotci. Vzrokov je seveda mnogo in različni so. Zapravljivost francoskih kraljev in plemenitašev je v srednjem veku povzročila med francoskim ljudstvom strašno bedo in glad. Kot naravna posledica te strašne bede je bila revolucija, ki je izbruhnila na dan l. 1789. in spravila ob glavo tudi tedanjega kralja Ludovika XVI. Ljudstvo, ki se je na tak način rešilo monarhije, ni znalo vladati. Napoleon je ljudstvo kaj kmalu zopet usuznil in se proglasil za francoskega cesarja. Pozneje je dobila Francoska kralja iz družine Orleanske Luisa Filipa. Revolucija iz l. 1848. je vrgla s prestola tudi tega Orleansca. Ko so leta 1848. obešali na Dunaju na cestno svetilko ministra grofa Latourja, je moral Luis Filip bežati skrivoma iz Francije, da si reši življenje. Francija je dobila znova republiko, ki je pa imela veliko skritih in odkritih sovražnikov. Napoleonova družina je uživala med ljudstvom še vedno velike simpatije. In kakorkoli je bilo res, da ni bil Napoleonov nečak, Napoleon III., niti senca svojega slavnega prednika, ga je

14 okrajev vendar izvolilo za predsednika republike. Ko je podkupil in si pridobil vplivne francoske može, pa pometal iz ječe in izgnal nasprotnike, se je dal oklicati za francoskega cesarja.

Med novim vladarjem in državnimi ustanovami ni pa bilo nikdar pravega soglasja. Napoleon III. sicer ni imel velikih sovražnikov, toda nesposobnost je uničila njega in njegovo cesarstvo. In čudno! Novo cesarstvo je poginilo baš tedaj, ko so si vsi domišljali, da je na vrhuncu svoje moči. Živo bitje je že smrdelo po mrliču. Nedoločen čut malkontentov se je bolj in bolj prijemal duhov in od vseh strani Francoske so se oglašali preroki in oznanjali polom. Zaupanje v vladarske sposobnosti cesarjeve so izginjale. Neuspeh njegove politike v Mehiki, kamor je poslal v smrt avstrijskega Maksimiljana, osamelost Francije v mednarodni politiki — vse je pomagalo, da se je širil strah in nezaupljivost. Francija se je zavedla, da cesarstvo nima moč, ki bi odgovarjali potrebam časa. Razkošen zapravljivec je bil imenovan za ministra notranjih zadev in Pariz je postal zbirališče elegantnih pustolovcev. Sami Bonapartisti so se čutili oslABLJENE. Bonapartist Rouher je leta 1866 napisal, da ima Francija sledeče tri ministre: 1. cesarjevega ministra, 2. cesaričinega ministra in tretji je uradni mini-

ke. Vrzi vsjo obupanost, ki je brez volje od sebe in reci: jaz hočem, imam dovolj moči, samo hoteti moram. Vsa kolesa obstoje, če to hočejo tvoje roke.« Proč z vsem nespornostjo, vstopi v organizacijo in pomagaj odkrivati vse tisto gorje, pomagaj bedo in trpljenje odstranjevati, v katerem rudarji žive in mro. Pri tem delu ti bo tvoj strokovni list stal pomagaje zvesto ob strani.

Delavci in organizacija.

Delavcem, ki so le že nekaj časa okušali slasti dela in so zasledovali delavsko gibanje, njegovo taktiko, njegove težave in uspehe, menda ni treba razlagati, da je organizacija neizogibno potrebna za dosego vsakega, bodisi tudi najmanjšega izboljšanja. Delavec, ki je napram organizaciji popolnoma indiferenten, to se pravi, ki se sploh ne zmeni za organizacijo in mu je vseeno, ali imajo proletarci kakšno organizacijo, ali je pa nimajo — tak delavec sodi dandanašnji v muzej za starine.

Najdejo se sicer še taki starokopitneži, a njih število vendar pojema. Toda, če jih je še tako malo, škodljivi so celoti. Oni so pravzaprav največja ovira vsakemu gospodarskemu in socialnemu napredku in včasih so svojim organiziranim tovarišem bolj nevarni, kakor odkriti nasprotniki.

Organizacija delavstva ni tajna. Tisti časi, ki so se morali skrivati vsi, ki niso bili zadovoljni z razmerami, ker so jih preganjali kot zarotnike in veleizdajalce, so tudi v Avstriji minili. Čeprav še nimamo take združevalne svobode, kakor v mnogih drugih deželah, je vendar država spoznala, da je tudi za njo bolje, če se razvija pod njenimi očmi tisto gibanje, ki ga ni moči zadržati, kakor pa če bi se skrivalo v noči in megli. Kos društvene svobode so si priborili tudi avstrijski proletarci, in nihče več jim je ne vzame.

Ker je pa organizacija delavstva javna, ne ve samo ona, kakšno moč da ima, ampak tudi oblasti in podjetja so poučene o tem. Vsak posameznik, ki ni organiziran, stoji takorekoč na odru pred kapitalističnim svetom in pravi: Glejte, saj še niso vsi organizirani.

Kaj to pomeni, vedo pač vsi, ki so se že kdaj bojevali za boljši položaj. Nemogoče bi bilo, prešteti vse tiste deputacije, ki so že kdaj romale k tovarniškim voditeljem, k rudniškim ravnateljstvom, k železničarskim generalnim direktorijem, k upravnim svetom delniških družb, k ministrstvom itd., prosit za izboljšanje razmer. Dosegle niso navadno ničesar. Semtertje morda kakšno obljubo, kakšno prijazno besedo, priznanje, da so res slabi časi. Na uresničenje obljub se je potem čakalo toliko časa, da se je pozabilo nanje. Čez par let pozneje se je potem napisala nova prošnja, izvolila nova deputacija, pa je začela stara igra.

Zakaj je bilo tako?

Kdor je sprejemal take deputacije, je dobro vedel: »Saj se ne more zgoditi nič. Saj je v tovarni, v rudniku, na železnicah, v arzenalu, v delavnici še preveč takih, ki se nič ne brigajo, ki niso organizirani.«

Kaj pa delavci sami?

Tisti, ki so bili organizirani, v organizaciji utrieni, ki so se že kaj naučili, bi bili marsikdaj resno odgovorili na prazne obljube, pa bi bili zahtevali dejanj. Toda vselej, če je prišlo tako daleč, pa so prešteli svoje vrste, so si morali reči: »Toliko in toliko jih je, ki se ne moremo zanašati nanje. Niso organizirani, ne poznamo njih v dušo. Kdove, kaj bodo storili, če začnemo boj? Kdove, če nas ne bodo izdali?«

ster. Med akademijami, književnostjo in cesarstvom ni bilo sporazumljenja. Cesarstvo je sovražilo politiko v književnosti, francoska književnost je pa bila od nekdanje politična in politikujoča. Na pritisk od zgoraj se je pojavljala reakcija od spodaj.

Že leta 1857 so pokazali pariški volilci znamenja nezadovoljstva. Meščanstvo zahteva najpopolnejšo ustavo. Delavci so zahtevali ljudovlado ali republiko. Tedaj se je Napoleon ustrašil in napovedal nove volitve. Pa glej čudo! Od 8. milijonov volilcev se je izreklo 7.481.231 za cesarsko politiko. Nekaj mesecev po volitvah je pa ležalo cesarstvo v prahu uničeno. Teško je razumeti, kako je bil mogoč padec cesarstva pri tako ogromnem številu volilcev, ki se je izreklo zanj. Demokratični pisatelji in politiki trde, da se je pri volitvah sleglo. Še vedno je tako, da pritrde volilci navadno onemu, ki volitve razpiše. Še nobeni vladi v Evropi niso dali volilci pri volitvah nezaupnice. S puško bi se borili proti njej; pri volitvah se ne znajo odločiti. Cesarstvo je imelo na svoji strani le navidezno večino in gospodarske uspehe. Zakaj dobro je, ako se pove, da je Francija pod Napoleonom III. močno obogatela in obogatel je tudi cesar. Toda ne le doba gospodarskega napredka, bila je tudi doba pustolovcev in pustolovščin. Morninski

Ta previdnost je bila zelo opravičena. Zakaj ne enkrat se je zgodilo, da so delavci zatajili delavce. Ne enkrat, da so zatrli boj svojih tovarišev neorganizirani delavci sami.

Res ni preveč rečeno, če se pravi, da so bili neorganizirani delavci celoti bolj nevarni, kakor sama kapitalistična podjetja. To velja pa tudi sedaj še, kajti vseh dni še ni konec in paradiza še nismo dosegli.

Kar se je pridobilo, je nekaj vredno. Toda to ni pribito ali prikovano. Kar se da, se tudi lahko vzame, če tisti, ki je dobil, nima moči, da bi držal. Kapitalizem ima od nekdanje navado, da rad z levico jemlje, če je z desnico kaj dal. Kar so delavci pridobili, to si morajo tudi obvarovati; če ne bodo znali in mogli, bodo hitreje izgubili, nego so pridobili.

Vse, kar se pridobi, je v nevarnosti, da se izgubi, če ni moči, da bi držala. Že za varstvo pridobitev je organizacija neizogibno potrebna.

Ampak delavcem ni treba le varovati, kar imajo, pridobiti morajo več, če hočejo živeti. Pač je sedanja draginja nenaravna in z raznimi zakonodajnimi sredstvi bi se lahko omejila. Ampak neko podraževanje je v kapitalistični družbi neizogibno. Zoper to je edina pomoč zvišanje dohodkov. Saj se je nekdanj res lahko živelo s 40 krajcarji na dan. Kje je pa danes tisti umetnik, ki bi se mu to posrečilo?

In kako naj v bodoče delavci dosegajo več, če ne bodo imeli moči, če ne bodo imeli organizacije, in sicer take organizacije, da se lahko zanašajo nanjo?

Neorganizirani delavci morajo kratkoma izginiti, da pridejo boljši časi. To se pravi: One, ki še niso organizirani, je treba spraviti v organizacijo in se morajo tam tudi držati.

Toda kako?

Včasih so se godili čudeži. Danes se ne smejo delavci zanašati nanje. Sami od sebe ne bodo indiferentni drvili v organizacijo. Glavni vzrok je ta, ker je ne razumejo. Včasih so že tudi glavni vzroki, strahopetnost, lenoba, štreberstvo itd. Ampak tudi to je včasih samo posledica neznanja. Sploh pa je največ tistih, ki bi se hiteli vpisati, če bi dobro vedeli, čemu je organizacija. Nobena skrivnostna usta jim tega ne bodo razodela; samo pouk lahko pomaga.

Za uspešen pouk imamo pa v glavnem troje sredstev: Časopisje, agitacijo s shodi in agitacijo od moža do moža.

Tretje je najvažnejše. Časopisi prinašajo lahko najlepše nauke. Kaj pomaga, če jih delavci ne boro? Govornik si lahko izkriči pljuča; kaj, če ga delavci ne poslušajo? Pa še drugo. Mnogo jih je, ki prečitajo časopis. In vseč jim je, kar so brali — danes. Toda jutri je pozabljeno. Na shodu ploskajo govorniku. A ko izigne z odra, so izginile tudi njegove besede.

Treba je pa nepoučene pripraviti do tega, da res čitajo delavske časnike, da res gredo na shode in tam poslušajo.

Socialna politika pri nas.

Avstrija je ena od onih držav, ki s socialno politiko najbolj zaostajajo. Ne more se meriti ne z Angleško, ne z Nemčijo ali Francosko; da celo Belgija in Italija se pripravljata, da prekosa Avstrijo. Saj pa tudi drugače ni mogoče, ker se štiri petine avstrijskih državnih poslancev briga za socialno politiko toliko kakor nič, o socialni politiki se jim še ne sanja ne. Kdo bi pa tudi pričakoval od meščanskih poslancev kaj drugega. Proti tej večini kaj doseči je silno težavno. In če se že posreči našim poslancem,

vojvoda je prodal železniško progo Grand Central za 300 milijonov frankov. Ta železnica je pa bila le koncesija cesarjeva imenovanemu vojvodi. Avstralija in Kalifornija sta pošiljali v Francijo cele reke zlata, ki se ga je razkošno zapravljalo in se ni nihče pobrigal niti, da bi naredil račune. Od leta 1852 do 1860 ni mogoče izvedeti ničesar o državni bilanci. Povsod konfuzija in nered. Dolgovi so pa na drugi strani naraščali. Krimski vojska je stala Francijo eno milijardo in 50 milijonov, ki so bili izposojeni. Da se zapravi tudi male prihranke Francozov, so se izdali državni papirji po 10 frankov. Za šole ni bilo denarja. Za militarizem se je pa potrošilo od 1852 do 1856 leta nič manj kot 10 milijard frankov, to je desetstisoč milijonov.

Cesarstvo je bilo kulturi sovražno. Kmečke šole so zaprli in v ljudskih šolah ni bilo več niti pouka. Vsa pozornost in ves denar je bil namenjen militarizmu. In kakšni nazori so vladali pri tem. 38 odstotkov častnikov je bilo iz šole jezuitov. Vojaški stan je postal poklic za lene ljudi. Nekdanj slavna francoska armada se je pod Napoleonom III. pomehkužila. Postala je zbirališče lenuhov. Moštvo je bilo seveda vedno dobro. Toda manjkali so vodje. Cesarstvo Napoleona III. je bila navadna diktatura visoke finance. Nad Francijo je vladala borza potom cesarja in duhovščine. Deficit je naraščal

da prisilijo zbornico k sprejemu zakona, ki je v prid delavčevemu življenju, je pa še vedno vprašanje, kakšen obraz bodo napravili mogotci v gosposki zbornici. Nekaj naprednejših zakonov je obtičalo v gosposki zbornici, zato so jo pa tudi pohvalili delavski izkoriščevalci.

Če pregledamo socialno politično zakonodajo iz leta 1912, tedaj bi res najraje molčali. Socialno politično je važen zakon, od 26. aprila 1912 o dednem stavbenem pravu. Ta zakon bo pa za delavstvo le tedaj imel zaželjeni uspeh, če bodo občine zemljišča dale v najem stavbenim zadrugam in pa korporacijam, ki delujejo za ljudski blagor. Doslej še ni nobena občina uporabila tega zakona. Občine, ki razpolagajo z velikimi zemljišči, bo treba pač prisiliti, da ne pozabijo na ta zakon, ker drugače se ne bodo zgenile.

Nekaj socialno političnega napredka tiči tudi v zakonu z dne 29. aprila 1912 o zavarovanju zoper nezgode pri stavbinskih strokah. Z zakonom se raztegne zavarovanje tudi na tesarje, ne glede na to, ali delajo na stavbišču ali v delavnici. Zakon je postal pravomočen 29. okt. l. l. Po starem zakonu je bilo tesarje prav tako kakor pleskarje, steklarje, instalacijske delavce, mizarje, ključavničarje in kleparje le tedaj zavarovati zoper nezgode, če so delali na stavbi in pa na stavbišču. Novi zakon je silno ozkosrčen, ker vsi drugi stavbinski delavci, razen tesarjev, si v delavnici lahko polomijo vse ude, ne da bi bili deležni dobrot, zavarovanja. Ta ozkosrčnost je najjasnejši dokaz avstrijske socialne politike. Pri mnogih manjših obratih stavbinskih strok so nezgode tako redke, da bi bili stroški za širše zavarovanje zoper nezgode prav neznatni; ali večina poslanske zbornice pač nima srca za delavstvo. Iz poročil praške zavarovalnice zoper nezgode pa vemo, da zavaruje mnogo stavbinskih obrtnikov svoje delavstvo prostovoljno.

Za rudarje je pomemben zakon z dne 17. maja 1912, glede izplačevanja mezd. Po tem zakonu mora rudniški podjetnik izplačevati rudarjem mezdo na 14 dni, paznikom na vsak mesec. Zakon je stopil v veljavo 17. septembra lanskega leta.

Razun tega so bile izdane tudi odredbe za varstvo delavcev. Prva odredba od 12. septembra urejuje nedeljski počitek, drugo od 14. sept. pa odmore v neprekidnih obratih. Tretja odredba izpopolnjuje odredbo iz leta 1905 in se nanaša na delavsko varstvo pri izdelovanju in uporabi acetilena in karbida.

To je vse, kar se je storilo na Avstrijskem v pretečenem letu v korist delavstvu. Gosposka zbornica ni še rešila zakona o bolniškem zavarovanju in zavarovanju zoper nezgode za mornarje, ni še rešila zakona, ki izpreminja § 74 obrtnega reda in tudi ne še zakona, ki odpravlja kazen, če prelomi delavec pogodbo. Zato so pa bili ti gospodje bolj urni pri rešitvi zakona o vojni tlaki.

Reforma društvenega zakona.

Od leta 1874. je bilo uloženih v poslanski zbornici 23 predlogov za izpremembo društvenega zakona. Sedanji društveni zakon je bil še iz leta 1867. A šele predlog državnega poslanca sodruga Pernerstorferja za odpravo §§ 29 do 55, ki ga je vložil leta 1909, je bil sprejet v poslanski zbornici l. 1911. in gosposka zbornica ga ni rešila, ker je bil državni zbor prej razpuščen. Nato je predložila vlada zakonski načrt za izpremembo vsega društvenega zakona, ki ga je spremljal ustavni odsek z majhnimi izpremembami. Na zadnji seji poslanske zbornice je bila soglasno sprejeta reforma društve-

strašno od dne do dne. Tudi brez vojne, se je bližala Francija s hitrimi koraki polomu. V pokritje deficita bi se bili morali zvišati davki. Toda bogato meščanstvo in aristokracija ni hotela o tem ničesar slišati. Napoleon III. je bil ničla v politiki in v vojni. Negotovost in nestalnost sta bili njegovi glavni svojstvi. O njem se trdi, da je razumeval dovolj, da je dopuščal, premalo, da bi bil vladal.

Tako je prišlo polagoma leto 1870., ko je Bismark organiziral federacijo nemških držav in provociral Francijo, da se je spustila v vojno. Vojna iz leta 1870 se ni dala preprečiti, ker jo je hotel imeti Bismarck sam. Nemci so bili dobro pripravljani, pri Francozih je pa bilo vse narobe. Nemci so Francoze že potlačili, ko so se jeli ti šele pripravljati na vojno. Po dveh nesrečnih bitkah so udrli Nemci v Francijo. Napoleon III. je bil od Nemcev obkoljen in se je moral po strašni bitvi udati. Z Napoleonom III. so napravili Nemci še 90.000 vjetnikov. Na drugi strani pa se je udal general Bazaine v trdnjavi Metz s 170.000 možmi posadke. Nemška armada je prodrla do Pariza. Cesar Napoleon je zbežal na Angleško in tam umrl. Francoska politična hegemonija nad Evropo, ki je trajala nad 70 let, je bila zlomljena.

(Dalje prihodnjic.)

nega zakona, bistvene izpremembe dosedanjega zakona so sledeče:

1. Sicer imajo tudi še po novem zakonu oblasti precejšnje nadzorstvo nad društvi, vendar pa oproščajo nove določbe državljane policijskega jerobstva in razbremenjuje oblasti od nepotrebnega birokratskega dela. Novi zakon določa, da število članov v načelstvu političnih društev ni omenjeno; društev ne zadeva nič več dolžnost, da bi — kakor doslej — redno naznanjala oblasti svoje člane; politična društva smejo ustanavljati podružnice in zveze in razveljavljena je določba o razsodiščih in prepoved društvenih zakonov.

2. Najvažnejša določba novega zakona je, da smejo tudi ženske biti članice političnih društev. V Nemčiji imajo že od leta 1908 ženske pravico, da pristopajo političnim društvom.

3. Dosedanji društveni zakon je mladoletne izključeval iz političnih društev. Predlog, da bi ta določba bila kratkomalo črtana iz društvenega zakona, je bil odklonjen. Tudi predlog da se določi starostna doba za pravico do vstopa v politična društva z osemnajstim letom, je bil odklonjen. Soglasno je bil nato sprejet predlog, ki določa, da smejo biti člani političnih društev nad 21 let stare osebe.

Novi društveni zakon stopi v veljavo 1. majnika 1913.

Iz državnega zbora.

Žganje potrebneje nego krompir?

Predlog sodr. Diamanda § 4 zakona o davku na žganje: »V letih priznanih slabe letine krompirja in koruze ima vlada pravico ustaviti kontingentne bonifikacije in premije žganjarnam kakor tudi premije za izvoz ali pa, če zahteva možnost prehranitve ljudstva, žganje špirta iz živil popolnoma prepovedati.« Predlog se odkloni z 28 proti 14 glasovom; proti so glasovali:

Toneli (laški klerikalec), Ussai (laški liberal), Ivčević (Hrvat), Damm, Freissler, Funk, Hüber, Bodirsky, Kraft, Kraus, Lang, Licht, Steinwender, Stölzel, Teltschik, (nemška naroda zveza), Doat, Hruban, Stanek, Viškovsky (Čehi), Abrahamovicz, Korytovsky, Rey (poljsko kolo), Fink, Lang, Miklas, Perwein, Siegele (krščanski socialci), Onciul (Rumun), Kuranda (nemški-liberalec).

Tajnost podpirancev.

Kredlog poslanca dr. Diamanda:

»Vlada se pozivlja, da predloži zbornici ob enem s predlogom poročilo o davčnem zakonu na žganje zaznamek lastnikov deželnih žganjarn z natančnimi podatki kraja, zemljiške obsežnosti, velikosti dovoljene množine in odmerjene podpore v tolikih izvodih, kolikor znaša število poslancev.« Predlog se odkloni s 23 proti 16 glasom.

Za omejitve alkoholizma nič!

Predlog sodr. dr. Rennerja:

»Desetina dohodkov, izvirajočih iz povišanja davka na žganje se ima stekati v poseben sklad, ki ima služiti za omejitve alkoholizma, ter v svrhu naprav zdravilišč za pijance. Sklad je pod upravo ministrstva za notranje zadeve in se porablja po predlogih najvišjega sanitetnega sveta.«

Predlog je propadel z 29 glasovi proti 13. Proti so glasovali: Fon, Šusteršič (slovenska ljudska stranka), Ivčević (Hrvat), Tonelli (laška ljudska stranka), Hruban, Donat, Rašin, Stanek, Viškovsky (Čehi), Abrahamovicz, Korytovsky, Rey (Poljaki), Onciul (Rumun), Damm, Funk, Freissler, Hüber, Kraus, Licht, Steinwender, Stölzel, Teltschik (nemška narodna zveza), Fink, Lang, Miklas, Perwein, Siegele (krščanski socialci), Wilhelm Neumann, Kuranda (nemški naprednjaki).

Plemenitim žganjekuharjem milijone.

O priliki razprave o »malem« finančnem načrtu v odseku, so meščanski poslanci, med njimi kajpakda tudi slovenski klerikalci, odklonili vladni predlog, da se darila plemenitim žganjekuharjem zniža na polovico. Žganjarski knezi, grofi, baroni in drugi bodo torej še nadalje dobivali nagrado za kuhanje strupa!

Kaj je z zavarovanjem rudarjev proti nezgodam.

V eni številki »Rudarja« zadnjega letnika smo omenili, da je sekcijski šef ministrstva za notranje zadeve dne 18. maja 1912 v socialno političnem odseku v imenu vlade izjavil, da je vlada pripravljena v jeseni predložiti načrt zakona v zmislu zakonskega načrta o splošnem socialnem zavarovanju, po katerem naj bi uvedli zavarovanje proti nezgodam za rudarje. Po goj za to je bil, umaknitev predloga socialno

demokatičnih poslancev, ki je zahteval uvedbo nezgodnega zavarovanja za rudarsko delavstvo v okvirju obstoječih teritorialnih delavskih zavarovalnic proti nezgodam.

Da se vprašanje rudarskega zavarovanja porine v ospredje, so socialnodemokatični poslanci, ko so zaznali brezuspešnost nadaljnjega vztrajanja pri svojem predlogu, dotični predlog umaknili.

Ali potekla je jesen in z jesenjo jesensko zasedanje državnega zbora, vendar pa vlada do sedaj obljubljenega zakonskega načrta še ni predložila. Ze to samo na sebi je dejstvo, ki postavlja vlado v očeh 140.000 rudarjev v jako slabo luč. Ampak še v slabejši luči se nam vlada pokaže, če sporočimo sledeče:

Naši sodrugi poslanci so v zadevi rudarskega nezgodnega zavarovanja intervenirali na pristojnih mestih, kjer jim je bilo rečeno, da je zakonska osnova gotova, ter da jo je že pregledalo ministrstvo za javna dela in ministrstvo notranjih zadev, da pa je v finančnem ministrtvu obtičala.

Vsako se bo gotovo začudil in vprašal, kaj dela zakonski načrt o zavarovanju rudarjev proti nezgodam v finančnem ministrtvu in kakšen interes ima finančno ministrtvo na tem, da načrt zadržuje ter ne pusti, da se stvar končno reši. Šele tedaj se nam zadeva nekoliko pojasni, zakaj se vlada upira uvedbi teritorialnega zavarovanja proti nezgodam za rudarje, ako pomislimo, da je v raznovrstnih rudnikih, ki jih poseduje država, vposlenih nekaj sto rudarjev, in bi nastala dolžnost vlade ze te rudarje prevzeti potrebno plačevanje prispevkov za tako zavarovanje. Kajti, da bi morali biti tudi rudarji vposleni v državnih rudnikih v takem zavarovanju zapopadeni, je itak umevno.

Poleg na premogovne barone pada tudi na vlado kot rudniško podjetnico velik del sramote, da nepotrebno nezgodno zavarovanje za rudarje že zdavnaj ni izvedeno.

En vzrok je torej plačevanje prispevkov, drugi vzrok, ki je menda še tehtnejši, je ta, ker imajo obstoječe teritorialne delavske zavarovalnice proti nezgodam okrog 90 milijonov kron dolga in bi morala vlada, ako bi tudi rudarji, uslužbeni v državnih rudnikih, na tem dolga participirati, to se pravi, prevzeti bi morala tudi ona delno jamstvo za ta dolg.

Ker pa je rudniško delavstvo, kar se tiče nezgodnega zavarovanja bilo že dosti oškodovano in že dolgo čaka, je pač dolžnost vlade, da prisili finančno ministrtvo, da načrt reši, da se ne bo zaradi par sto državnih rudarjev vsled krivde tega ministrtva dražilo po nepotrebnem vse ostalo rudniško delavstvo, ki bi bilo drugače vnovič prisiljeno izvesti javno, energično akcijo, da končno doseže to, kar mu že zdavnaj gre.

Če zna vlada skrbeti za brezskrbno bodočnost nekaj »višjih« rudarjev, rudniških svetnikov in nadsvetnikov, ki sami ne vedo, komu svetujejo, je pač njena dolžnost, da poskrbi tudi za bodočnost onih tisočev »nižjih« rudarjev, iz katerih vsako leto izpreša milijone čistega dobička in dayka. Radi nekaj kron vsakoletnih izdatkov, ki bi jih morala vlada za delavce v državnih rudnikih plačevati kot prispevke za nezgodno zavarovanje, ki ga čisti milijonski dobiček iz državnih rudnikov prav lahko prenese, ne bo ostalo rudarsko delavstvo večno čakalo mirno.

Zatorej vun z načrtom zakona o zavarovanju rudarjev proti nezgodam!

Premogovna produkcija v letu 1913.

Ministrstvo za javna dela je izdalo izkaz o množini pridobljenega premoga o produkciji koksia in briket za leto 1912, po katerem je produkcija premoga znašala:

Revir	v meterskih stotih	
	1912	1911
Ostrava-Karvin	87.587.668	79.992.600
Rosice-Oslavany	4.589.024	4.506.262
Kladno-Slany	25.525.159	24.017.083
Plzen-Střibro	13.191.358	13.219.514
Žaclér-Svatonovice	4.236.098	4.300.620
Galicija	19.222.096	16.365.767
Ostale premogovnike	1.559.794	1.396.326
Skupno	155.911.187	143.798.172

Revir	v meterskih stotih	
	1912	1911
Mostec-Teplice-Chomotov	178.781.361	170.904.644
Falknov-Loket-Karlové vary	39.445.718	36.940.116
Wolfsegg-ThomasroIt	3.858.690	3.804.427
Ljubno	10.366.949	9.921.869
Vojtsberg-Köflach	7.500.880	7.449.318
Trbovlje-Zagorje	11.172.300	10.769.840
Istra in Dalmacija	2.581.964	2.351.042
Galicija in Bukovina	361.324	302.640
Ostale češke dežele	2.970.067	2.695.298
Ostale planinske dežele	7.880.796	7.514.144
Skupno	264.870.049	252.653.338

Potemtakem se je v letu 1912 povečala pridobljena množina kamnitega premoga za 12.153.015 meterskih stotov, to je za 8,5 odstotkov; največ je narasla povečana produkcija v revirju Ostrava-Karvin; v revirju Kladno-Slany pa za 1 in pol milijona meterskih stotov.

Večja množina pridobljenega rjavega premoga znaša 12.216.711 meterskih stotov oziroma za kakih 4,8 odstotkov. Večje množine odpada ne celih 8 milijonov meterskih stotov na revir Mostec-Teplice-Chomotov, 2 in pol milijona pa na revir Falknov-Loket.

Produkcija briket izkazuje tele številke iz kamnitega premoga v meterskih stotih.

Kraji	1912	1911
Ostrava-Karvin	284.948	122.361
Rosice-Oslavany	876.000	843.000
Kladno	57	—
Plzen-Střibro	398.791	417.801
Ostali	—	5.670
Skupno	1.559.796	1.388.832

iz rjavega premoga pa

Mostec-Teplice	36.102	50.610
Falknov-Loket	2.360.850	2.031.855
Planinske dežele	52.342	20.119
Skupno	2.449.294	2.102.584

Produkcija koksia je razdeljena na posamezne revire kakor sledi:

revir	1912	1911
Ostrava-Karvin	22.450.029	19.752.438
Rosice-Oslavany	597.300	602.950
Plzen-Střibro	154.000	166.450
Žaclér-Svatonovice	53.007	57.271
Skupno	23.254.786	20.579.109

Kakor vidite, se produkcija koksia koncentrirana (osredotočuje) skoraj izključno v ostravsko-karvinskem revirju in je edinole tamkaj poskočila, in sicer za 2,7 milijonov meterskih stotov, nasprotno je v vseh drugih krajih produkcija padla.

Dopisi.

Trbovlje. Na rudarsko tajništvo je dospel od revirnega urada nastopni razglas, katerega v celem obsegu objavimo in ga rudarjem priporočamo v pošte in ravnanje. Komentar prihodnjič.

Trbovlje, 9. 2. 1913.

Razglas.

Pred 14 dnevi je v revirju »Typhus« (legar) izbruhnil in je že precej ljudi obolelo, da celo nekaj umrlo.

Ta zelo nalezljiva in jako nevarna bolezen se prenese od bolnikov na druge zdrave ljudi, če z njimi v neposredno dotiko pridejo, ali če zdravi ljudje jedila in pijače uživajo, katerih so se poprej taki bolniki dotaknili. Tako na primer se bolezen prenese če na tifus bolan svojo steklenico, kadar pije v sod za vodo ali pa v banko pomoči. Zato naj se voda naravnost iz pip v steklenico napolni.

Nikdo ne sme naravnost iz pipe piti, vsako mora za se posodo imeti, iz katere pije. Ravno tako je strogo prepovedano pomakati posodo v vodo, dotikati se z rokami sodov za vodo, bodisi tam, kjer se voda naliva ali pa izliva.

Če je kdo tifus nalezil, čuti bolezen šele čez 8—14 dni, kajti potem šele dobi glavobol in vročino in največkrat mora letati na stran in ga trebuh boli.

Vsak delavec se mora, če se čuti bolnega, takoj pri zdravniku javiti, da se ta nevarna bolezen še dalje ne razširja.

Ravno tako mora vsak sumljivo obolele, bodisi sorodnike ali pa delavce takoj naznati obratnemu vodji.

Piti vodo iz vodovoda, kakor tudi umivati se s to vodo, je nevarno, tedaj prepovedano.

Jedila, ki jih delavci v jamo s seboj prinašajo, naj se v čeden papir zavijejo in naj se jih ne dotika z umazanimi rokami, temveč naj se jih s papirjem prijema.

Tudi naj se ust ne dotika z umazanimi rokami, ker je to nevarno.

Če pride delavec domov, naj se čedno umije in natančno očedi in naj umazano vodo proč zlije.

Na straniščih mora biti vse čedno in naj se posebno gleda na to, da se roke ne pomažejo.

Posebna dolžnost paznikov je, da delavcem vse razložijo in gledajo na to, da se predstojči predpisi izpolnjujejo in izvršujejo.

Za c. kr. ur. zdrav.: C. kr. revirni uradnik: Dr. Busson m. p. Seefeldner m. p.

Trbovlje. V nedeljo dne 16. t. m. se vrši ob 3. uri popoldan v »Delavskem domu« občni zbor občnega konzumnega društva. Cenjene člane se vabi, da se zborovanja v polnem številu udeležijo.

Črno. V celovškem »Miru« udriha kaplan Razgoršek na veliki boben z namenom, da bo

Rudarji!

Vpliv bomo imeli pri delodajalcu tedaj, če si ga pridobimo potom svoje organizacije! Organizacija more postati gospodar sveta, če hočemo mi sami! Če nočemo, ostanemo tudi v bodoče sužnji!

privabil v klerikalno delavsko(?) društvo še nekaj kalinov, pa kakor vidite ni med rudarji dosti terena za kerikalno farbarijo. Za to moleduje Razgoršek pri samostojnih obrtnih, trgovcih in kmetih, naj pristopijo, če že ne drugače, tedaj vsaj za podporne člane. Priznati moramo Razgoršku, da je v tem oziru praktičen človek, računa namreč z dejstvom, da če bi pristopili obrtniki, trgovci in kmetje v društvo, bi bilo vsaj nekaj cvenka, ki ga drugače pametni delavci nočejo izročiti klerikalcem. Odkrito priznamo, da proti taki agitaciji nimamo prav nič, ker v vsakem društvu, kjer sedi delavec poleg mojstrov itd. vselej delavec »kratkega vleče«. Delavcu se milostno dovoli plačevati, jezik pa mora držati za zobmi, ker besedo imajo gospodje. Izključeno ni, da bode to občutilo tistih par zapeljanih delavcev, ki so sedaj ostali kaplanu zvesti, ter da mu pokažejo še ti (s časoma hrbet.

Torej le nabirajte obrtnike in trgovce, močje, da pristopi tudi rudniško ravnateljstvo, ako se potrudite.

Črno. V »Miru« z dne 1. t. m. črnški dopisnik (pa menda ne kaplan Razgoršek?) povprašuje, kaj je z deleži »rdečega« konsumnega društva. No, no, gospodine, mi do sedaj še ne čutimo nikake dolžnosti, da bi »vam« razlagali, kako imamo naše stvari urejene, ako pa hočete po vsej sili nekaj »bližjega« izvedeti, tedaj blagovolite vohati, mi, ki zahajamo na shode, že vemo pri čem smo in nam ni potreba, da bi zahajali k vam po kake informacije. In ker bi nam, kakor vidite, radi dajali nasvete, za katere vas ni nihče prosil, se vam za vaš trud prav lepo zahvaljujemo s pripombo, da bomo vse naše stvari tudi v nadalje brez vas urejevali, in sicer tako kakor bo »nam« ugajalo. Tudi glede germanizacije, ki nam jo podtikate, vam povemo, da klerikalcem, ki so celo slovenstvo na Koroškem »zafurali«, nikakor ne pristojajo, poskušati s podtikanjem valiti krivdo na druge. Seveda je treba zvito hinavstvo klerikalcev, posebno slovenskih, dobro poznati. Rečemo pa le, da smo slovenski socialni demokrati desetkrat boljši in odkritosrčnejši Slovenci kakor vsi klerikalci z Razgorškom vred. Ali mar mislite, da nam politika klerikalnih veljakov, ki za vladne bakšise prodajajo slovenstvo kos za kosom, ni znana?

Da pa sodrug Šteinriegel iz Celovca slučajno ne zna slovensko, ni njegova krivda, sicer pa itak nikoli ne pride v Črno obenem tudi brez slovenskega govornika, in vrhutega kadar pride, ne prihaja iz narodnostnih temveč iz popolnoma drugih razlogov, ki jih blagovolite zopet vohati, ako jih hočete zvedeti. Sicer pa, kaj bi se z vami prepirali, vaš namen je prozoren, ki se ga da s prav kratkimi besedami označiti: vi hočete vse, kar je delavskega, osumničiti, oblatiti in zmedo ki jo hočete napraviti, izrabljati v svoje hinavsko klerikalne namene. Tako je in nič drugače.

Končno vam še priporočamo, da govorite prihodnjič jasno in določno, da vas bomo mogli tudi prijati za vaš dolgi jezik. Torej ven z barvo, ne pa ako kakor ste to storili zadnjič; vi enostavno recite, ta in ta je ukradel 9000 K, in ne skrivajte se za besedo »baje«. Koliko pa bo resnice na vaši trditvi, vam bomo potem že pri sodnji povedali. Torej na dan, če so vam kakih grehi znani, le korajžo.

Združimo se vsi, ki živimo od dela svojih rok! V združitvi, v organizaciji je naša rešitev!

Razne vesti.

Požar pod zemljo: Iz Brežic se poroča: Na kranjsko-hrvaški meji blizu Samobora ima neki Kiepac velike gozdove, ki stoje na velikih premogovnih skladih. Pred 5 leti se je še kopal premog. Pred nekaj časom je pa začel premog v opušenih rovih goreti in že delj časa gori. Na zadušenje ognja ni mislil. Gozdovi hudo trpe in tudi dva kmeta sta že prišla tod ob življenje.

Lepa naša domovina... Avstrija slovi kot država, ki daje največji kontingent izseljencev. Podatki o izseljevanju v Avstriji leta 1912. nam pričajo o ugodnem življenju ljudstva v »ljubi domovini«. Meseca novembra 1912 se je izselilo v severno Ameriko 1420 Avstrijcev, v južno Ameriko 1854, skupno 3274. Meseca novembra leta 1911, se je izselilo v Ameriko 2293 Avstrijcev. Izseljevanje narašča torej prav veselo. Od 1. januarja do 30. novembra 1912. se je izselilo v severno Ameriko 12.559 oseb in v južno Ameriko 11.325, skupno 23.884. Prejšnje leto je bilo skupno 15.790 izseljencev. Torej je narastlo izseljevanje v enem samem letu

za 8094 oseb. Avstrija je zares blažena in srečna država.

24urna določitev dnevnega časa. Švicarski zvezni svet je sklenil, da uvede pri prometnih zavodih štetje dnevnih ur do 24, kakor je že uvedeno, v Italiji, Franciji in Španiji. To se bo zgodilo pa le, ako nameravajo tako uvedbo tudi v Avstriji in pa na Nemškem. V to svrho so dobila poslaništva na Dunaju in v Berlinu poziv, naj pričnejo tozadevna posvetovanja, da se z novim štetjem prične že s 1. oktobrom 1913 ali pa s 1. majem 1914. Interesirani krogi imajo veliko upanja, da se bodo pogajanja vspešno razvila.

Bolniki in ranjenci v vojnah. Če govorimo o vojski, se spominjamo najprej usode ranjencev. Število teh je pa znatno manjše nego število onih, ki postanejo nesposobni za vojskovanje zaradi obolenosti. Enako je tudi v balkanski vojni. »Croise rouge« navaja naslednje podatke: Severoameričani v secesijski vojni so izgubili 94.000 ranjencev, zaradi bolezni pa 190.000 mož; od teh jih je obolelo 27.000 na tifusu. — Leta 1870. so imeli Nemci 98.000 ranjencev, obolelo pa je za manj ali več časa 47.000 mož, to je, dve tretjini vse vojske. Za tifusom je obolelo 73.000 mož in jih umrlo okoli 7000. — V rusko-turški vojni je izgubila ruska podonavna vojska, ki je štela 250.000 mož, 16.000 ranjencev, obolelo jih je pa 45.000 in od teh je imela četrtnina tifus (vročico). — V kubanski vojski, ki je štela 100.000 mož, so imeli Američani 21.000 slučajev tifusa, in tudi v transvalski vojni (burski) je ta bolezen zahtevala od moštva zopet štiri odstotke angleških žrtev. — V teh vojnah odpada obično pet bolnikov na enega ranjenca; le Japonci so v tem pogledu izjema. Ti so izredno previdno izvrševali vse zdravstvene predpise, in sicer tako vestni so bili sanitetni vojaki in zdravniki, da je opravičeno vzkliknil Oyama: »V Mandžuriji smo imeli v vojski 50% manj bolnikov nego na Japonskem v miru!« V dveletni vojni so Japonci izgubili od svoje 900.000 mož broječe vojske na bojiščih 180.000 mož, dočim število mrličev zaradi bolezni ne znaša niti 12.000 mož: v bolnišnicah je bilo okoli 100.000 japonskih vojakov. Bolehanje vojakov je preprečilo posebno dejstvo, da je bilo japonsko vojaštvo vedno dobro preskrbljeno s hrano in prekuhanu vodo v okuženih krajih.

Nezmerno uživanje alkohola in njegove posledice. Po podatkih, ki jih je te dni izdal nek nemški list, umrje v nemški državi radi preoblega in nezmerne uživanja alkoholnih pijač vsako leto 40 do 50.000 ljudi, med katerimi je 1600 samomorilcev. In dalje se jih iz istega vzroka ponesreči 1300; 200.000 pa jih pride pred kazenskega sodnika. Zopet iz istega vzroka jih pride 53.000 v norišnice ali pa zapadejo pijanski blaznosti. 32.000 jih morajo iz ravno istega razloga javne ustanove za uboge sprejeti v svojo oskrb; 4200 pa jih dajo v delavske kolonije, 40 do 50 od sto vseh slučajev, kjer se zakoni ločijo, ima svoj zadnji vzrok v pijanstvu, v nezmernem uživanju alkoholnih pijač; 70 odstotkov vseh kaznjencev po kaznilnicah ravno tam. — V nemški državi se na leto izda za alkoholne pijače 3.809.000.000 mark ali pa 4.495.000.000 K. To so grozne številke, ki nam pravijo, da umre, ali le pohabi ali zapade javni dobroteljni v sami nemški državi v enem samem letu več ljudi, kakor jih je ona v tem smislu izgubila v svoji vojski s Francozi l. 1870-71, ali kakor so jih v dosedanjih bojih s Turki vse štiri združene balkanske države skupaj izgubile. Ali ni to poglavje o smrti in sicer najžalostnejše smrti? Kaj je vendar žalostnejšega, kakor pogled na človeka, ki je v pijanosti padel v blato občestnega jarka in tam našel svoj sramoten in nesrečen konec?

Duhovniki — policisti. Iz Los Angelesa, Cal., poročajo: Pred kratkim je bilo tukaj šest duhovnikov zapriseženih za policiste. Dobili so običajne uradne zvezde in pravico za izvršitev aretacij. Njih specialna naloga je baje, da se izvršujejo postave z ozirom na otroke in da nadzorujejo javna plesišča. Le-ti sveže pečeni duhovniški policaji so člani »Juvenile Protection League«, ki se vedno pritožujejo, da se zadostno strogo ne izvršujejo postave za varstvo otrok. Mestna uprava hoče s tem dati popom priložnost, da pokažejo, se li morajo zakoni bolje izvrševati, kot so se do sedaj.

Žepni in Družinski koledar se še dobivata. Žepni stane K 1, s pošto K 1.10; Družinski pa K 1.20. Oba koledarja sta priporočljiva za delavce: prvi za vsakdanjo rabo, drugi pa, ki je bogato ilustriran, za dom. Družinski koledar obsega tudi nekaj zgodovine iz delavskega gibanja na Slovenskem.

Listnica uredništva.

Leše. Poročilo o občnem zboru priobčimo prihodnjič.

Kdor ve razločiti dober liker od slabega, se ne da preslepiti s ponaredbami, ampak zahteva pristni

Po slabem pitju
Si bolan,
Od tega boš
Vesel, močan!

„FLORIAN“ ne slabi in ne omami, ampak daje moč in veselje do dela.

Postavno varovano.

Žepni koledar

za 1913

je izšel z bogato vsebino in se naroča pri zaupnikih in pa pri upravi »Zarje« v Ljubljani. — Cena 1 K, po pošti 10 vin. več.

POZOR SODRUGI!

Slovenski rudar, ki se zanima za socialno vprašanje sploh, za delavsko gibanje, za politične in gospodarske boje našega časa, za mišljenje in streljenje delavskega ljudstva, naj naroči strankino glasilo

„ZARJA“

ki izhaja vsak dan ob pol enajsti uri dopolne in stane naročnina

celoletna K 21.60
polletna „ 10.80
četrtneta „ 5.40
mesečna „ 1.80

za inozemstvo celoletno 36.—
in sicer s pošiljanjem na dom ali po pošti. Naročnino je pošiljati naprej. Posamezne številke po 8 vin. v administraciji in in tobakarnah.

Vsak zaveden rudar bi moral biti naročen na „ZARJO“.

Naslov: Upravništvo „ZARJE“ v Ljubljani.

I. Jax & Söhne

Ljubljana

Dunajska cesta št. 17

priporoča svojo bogato zalogo

šivalnih strojev

za rodbino in obrt.

Pisalni stroji „Adler“.

Vozna kolesa.

Ceniki zastoj in franko.

